

Dolderse Kroniek

Villa Chr. Pleines ca. 1910

3e jaargang nr. 2 - mei 2000

uitgave van de
Historische Vereniging Den Dolder

Historische Vereniging Den Dolder

Opgericht 9 april 1997.

3e jaargang nr. 2, mei 2000

Verschijnt in de maanden: januari, mei en september.

Bestuur

Voorzitter: Bodes de Vries, Willem Coxlaan 12,
3734 BV Den Dolder.
tel. 030-2283082

Secretaris: Mieke van der Ploeg, Pleineslaan 61,
3734 EM Den Dolder.
tel. 030-2288252

Penningmeester: Harm Sok, Hezer Enghweg 63,
3734 GN Den Dolder.
tel. 030-2287515

Redactie

Mieke van der Ploeg (zie boven)

Harm Sok (zie boven)

Jan van Dijk, Van der Griendtlaan 22,
3769 BM Soesterberg.
tel. 0346-352229

Nico W.J. Speelman, de Woudhorne 128,
9101 NR Dokkum.
tel. 0519-221399

Tekstvoorstellen en reacties naar de redactie.

Alle rechten voorbehouden.

Overname uit deze uitgave is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van het bestuur van de Historische Vereniging Den Dolder.
De contributie bedraagt f 30.-- per jaar.

Betaling is mogelijk: Kontant bij de penningmeester,
of op postrekening 7739816 t.n.v. **Historische Vereniging Den Dolder**.

De homepage op internet van de vereniging is: <http://huizen.dds.nl/~absti>

ISSN: 1389-0026

Redactioneel.

Na de "winterstop" is de redactie weer vol goede moed in de pen geklommen om voor u een nieuwe aflevering samen te stellen van onze "Kroniek". Onze lezersschare is daarbij groeiend, en dat vinden we natuurlijk bemoedigend. Op 15-12-1999 telde de Vereniging 168 leden, en dat is veel voor een vereniging die pas 2,5 jaar oud was op dat moment! De groei is nog niet gestopt, dus u heeft hier slechts een tussenstandje. Ook onder niet-leden hebben we echter aardig wat lezers.

In dit nummer beperken we ons tot drie artikelen, zeer uiteenlopend qua onderwerp, en elk aardig omvangrijk.

U had nog het slotdeel tegoed van het feuilleton over "Het station Den Dolder", van de hand van ons (naar Dokkum geëmigreerde) redactielid Nico W.J. Speelman, en dat treft u nu aan.

Jan van Dijk heeft zich verdiept in de achtergronden en de afkomst van de familie Boissevain. Een telg uit deze familie was degene die alle grond ten noorden (en ook een stukje ten zuiden) van de spoorlijn in bezit had 100 jaar geleden, en die forse percelen verkocht aan de Willem Arntzstichting en aan de eigenaar van zeepfabriek "De Duif".

Uit het verhaal van Jan van Dijk komt helder naar voren hoe de Boissevains, als ballingen naar Nederland gekomen in de 17e eeuw, zich ontwikkelden tot een invloedrijke en vermogende familie.

Dan hebben we als onderwerp dat minder ver in het verleden ligt, het vervolgartikel van gastschrijver Rob Haars over de "Middenstandsvereniging". We hopen van harte dat hij ons vaker van kopij zal voorzien, ook over andere onderwerpen.

Bij deze nodigen wij ook u nogmaals van harte uit om ons tips te geven over onderwerpen die u graag behandeld wilt zien. Of om ons verhalen te vertellen die u de moeite vindt. Wij zijn graag bereid ze voor u op te schrijven!

De redactie.

Het station Den Dolder (4)

Een krantenartikel uit 1953 (de Zeister Nieuwsbode van 23 oktober) gaf de gelegenheid om nog eens terug te komen op de bebouwing van het station en voor enkele aanvullingen of correcties.

In het eerste artikel in deze reeks (mei 1999) staat een foto van het station met als datering: omstreeks 1914. Dat zou dus ook een vroeger jaar kunnen zijn en dat nu is onjuist. Het station is immers gereed gekomen in 1915 (in dat jaar in gebruik genomen op 5 juli) en de foto moet daarna zijn genomen. De nog heel jonge bomen maken een veel latere datum weer onwaarschijnlijk en ik gok dus op 1915/16. Op die foto is overigens behalve het perronspoor richting Utrecht het goederen/inhaalspoor te zien dat er tot in de jaren '80 gelegen heeft (nu is er het parkeerterrein) en het spoor voor lossen en laden, zie ook de losse bakwagon. Heel mooi laat zich deze foto vergelijken met die uit artikel 3 (januari 2000, blz. 7). Daar zien we deze situatie (het is inmiddels $\pm$ 1960) net uit de tegenovergestelde richting. In datzelfde artikel 3 staat ook vermeld dat het oude seinhuis (dat dus verdween bij de bouw van het nieuwe station), zich bevond op de plaats waar nu de fietskluizen staan. Dat is vermoedelijk niet helemaal juist en het is dat oude krantenartikel dat ons daarop bracht. Daarin wordt beschreven hoe de situatie kort voor de bouw van het nieuwe station was, dus tot 1914.

Nadat in 1863 de lijn Utrecht - Amersfoort was geopend, duurde het tot 1895 voor er een "stopplaats Dolderscheweg" kwam. Voor die tijd was er eerst in 1860 een tolboom gekomen. Deze werd beheerd door Andreas Fox, die echter weinig werk gehad moet hebben aan dat beheer: slechts een enkele kar per maand! Het échte werk begon voor Fox toen de spoorlijn er was, want toen werd hij ook overwegwachter. Vanwege het weinige verkeer bleven weliswaar de bomen doorgaans gesloten, maar hij moest steeds na het passeren van een trein de rails controleren. Andreas Fox woonde aan de Dolderscheweg nabij de spoorlijn ongeveer op de plaats waar nu het café "De Egelantier" staat. (Dolderseweg 146) In artikel 2 werd verteld dat in 1886 in feite het emplacement Den Dolder begint te ontstaan. Dat ontwikkelt zich verder en daarop is gebaseerd de navolgende beschrijving van de spoorwegovergang, kort voor 1914. Van de kant van de Pleineslaan komend kwam men bij de eerste spoorboom, een enkele, dus nog niet het latere type met het aangehangen losse hekwerk

(u weet wel, dat zo'n kenmerkend klapperend geluid maakte bij ophalen en neerkomen!). In het begin was er dus nog ontzag voor "het spoor" en dook niemand onder de neergelaten bomen door. Nu zijn de bomen (AHOB's) wéér enkel, maar de discipline van "wachten" is er niet altijd meer. Na die eerste boom waren er 4 sporen (in het artikel staat 3, maar dat moet een vergissing zijn). Eerst was er het verbindingsspoor naar de Pleinesfabriek. Dan was er het goederen/inhaalspoor dat ik hiervoor ook al even noemde en vervolgens het spoor uit de richting Amersfoort. Tussen dit tweede en derde spoor nu was er een perronnetje, dat overigens weinig voorstelde. Maar goed, men kon daar toch fatsoenlijk instappen voor de richting Utrecht. Het was overigens vanaf dit perron dat Willy Lasterie verongelukte (zie artikel 3). Verder lopend kruiste je dan de lijn naar Amersfoort en Baarn. Ook hiervoor was een opstapperron beschikbaar, recht tegenover dat andere. Op twee eerder gepubliceerde foto's is dat goed te herkennen: in artikel 1 (mei '99) op blz. 7 en in artikel 2 (sept. '99) op blz. 6.

Vlnr de heren Apeldoorn, Bakker, Polhout, Van den Broek en Osnabrugge. Naast het seinhuisje de oude goederenwagen die als wachtkamer dienst deed, daarachter de bomen langs de Paduaweg.

De twee hoofdsporen, van en naar Amersfoort/Baarn, lagen dus tussen de twee perrons. Het seinhuis nu lag aan de andere kant van de overweg, tegen-over dat tweede perron. Op de hierbij geplaatste foto is overigens te zien (links van het seinhuis) dat er nóg een spoor lag. Dat was echter een kop-spoortje dat eindigde kort na het seinhuis. Pas na dat kopspoortje was er dan de tweede afsluitboom (spoorboom). Dat betekent dus dat er in totaal nog slechts twee afsluitbomen waren. Het werden er 4 (apart per paar te bedienen) toen het nieuwe station kwam, als zogeheten eilandstation. Maar bij de aanleg daarvan werden ook de sporen verlegd. Het genoemde kopspoortje werd iets verlegd en werd hoofdspoor; vanuit Utrecht richting Amersfoort. Het seinhuis verdween, maar door de verlegging van dat hoofdspoor kwam de fietsenstalling niet precies op die plaats, maar iets meer in noordelijke richting.

Terug naar de foto. De heer G. Polhout houdt de hand aan het toestel waarmee de spoorbomen bediend werden. Hij was in feite het enige personeelslid van het seinhuis (ook telegrafist en wisselwachter), de anderen zijn plaatsvervangers. De tweede van links (Bakker) ziet er overigens deftig uit, met vest, sigaar en stropdas. Was hij de chef van deze halte?

Er is nog iets interessants te zien op de foto. In artikel 2 staat op blz. 7 dat er op de stopplaats/halte voor de reizigers een wachtruimte beschikbaar was, die bestond uit de bak van een wagon, met twee banken. Welnu, op de foto is die - weinig uitnodigende, maar beschutting biedende - wachtruimte goed zichtbaar! Toen het seinhuis werd afgebroken, heeft het dak nog een nieuwe bestemming gekregen, het werd gebruikt voor een schaftlokaal annex opbergruimte dat iets verderop kwam te staan achter de huidige fietsenstalling. Dat gebouwtje is reeds lang verdwenen. Die fietsenstalling, en daarom verscheen dat krantenartikel, werd in 1953 uitgebreid van 150 naar 250 plaatsen.

Als je zo de foto ziet is het jammer dat een gebouwtje als dat seinhuis, zo kenmerkend voor de hoogtijdagen van de spoorwegen in ons land, is verdwenen. Evenzo spijtig is dat voor twee gelijksoortige seinhuizen in onze omgeving. Een stond er in Bilthoven (op een foto uit 1953 nog te zien), tussen de hoofdsporen bij de stationsoverweg, aan de Dolderse kant. Het andere gebouwtje was nog veel mooier, namelijk het grote seinhuis bij de spoor-

wegovergang in Driebergen, met twee verdiepingen en een fraai torentje. Dit gebouw heeft het "volgehouden" tot 1971.

Beheerder van de rijwielstalling Hr. Bores

tramverbindingen tussen Zeist, Utrecht, Amersfoort en Driebergen (-Arnhem) zijn verdwenen!

Bij continuering en modernisering zou heel wat fileleed zijn voorkomen.

Nico W.J. Speelman

Tenslotte: de Russische dienstregeling die bij artikel 3 (jan 2000) staat afgedrukt, komt uit een Russisch spoorboekje voor het seizoen 1990/91 (in mijn bezit, net als de overige, eerder afgedrukte dienstregelingen) met de verbindingen vanuit Moskou naar geheel Europa. Het bladeren in die oude dienstregelingen maakt enigszins weemoedig: wat reden er veel treinen op allerlei grote en kleine trajecten! En wat jammer dat er geen regulier internationaal reizigersverkeer meer langs Den Dolder komt! En veel autoriteiten - en instanties moeten toch wel spijt hebben dat die prachtige

januari 2000

FAMILIE BOISSEVAIN EN DEN DOLDER.

Het landgoed de Ewijckshoeve (het uiterst noordelijke punt van Den Dolder).

Op 10 juli 1871 kocht prins Willem Frederik Hendrik het landgoed de Ewijckshoeve, 574 hectare groot.

Na zijn dood op 13 januari 1879 werd het eigendom van koning Willem III en prinses Wilhelmina. Een deel van dit landgoed (landgoed Ewijckshoeve), het Prins Hendriksoord, werd door Adolphe Boissevain aanvankelijk gehuurd in 1882, en een jaar later aangekocht. Door verdere aankopen is zijn bezit steeds groter geworden, uiteindelijk het gehele gebied van de Ewijckshoeve tot aan het huidige Den Dolder. Het huis was oorspronkelijk gebouwd voor de rentmeester van prins Willem Frederik Hendrik, Adolphe liet het verbouwen en ook het park kreeg een ander aanzien. Hij heeft hieraan in zijn verdere leven ononderbroken verfraaiingen aangebracht. In een artikel uit het geïllustreerd weekblad BUITEN werd (in 1910) de schoonheid van het landgoed met tuinen beschreven onder de titel: Een belangrijk werk van tuinkunst. Genoemd werden de vergezichten en verrassende mooie kiekjes in nette onderhouden bossen met schitterende waterpartijen.

Deze liefhebberij voor groot uitgevallen tuinen, zat in de familie. Adolphe's nicht Hester en haar man, Mr. Nicolaas Jacobus den Tex, behoorden tot de oprichters van het Amsterdamse Vondelpark. Die Engelse landschapstuin was ontworpen door de vermaarde tuinarchitect J.D.Zocher. Voor het Prins Hendriksoord kreeg de Naardense tuinontwerper D.F. Tersteeg opdracht voor aanleg van een Oud- Hollandse landschapstuin.

Onze vereniging heeft foto's waarop de tuinen zijn te zien. Na het overlijden van Adolphe in 1921 zijn al deze bezittingen verkocht. Grote delen van de ruwe gronden waren al eerder (ca.1902) gekocht door de heer Chr. Pleines en door de Willem Arntsz Stichting; zij betaalden toen ca. 3 cent/m². Uit de verkoopstukken blijkt dat Adolphe bij die verkoop het recht van de jacht op die gronden behield.

Het Prins Hendriksoord is na 1924 in het bezit gekomen van de Stichting Mens en Samenleving, achter het huis ligt nog een mooie landschappelijke vijver met brug. 's Winters mogen de kinderen er vrij schaatsen. De Oud Hollandse tuin behoort nu bij de buitenplaats De Vijverhof.

Waar komen de Boissevains vandaan?

De stamvader van de Hollandse familietak is Lucas Boissevain. Hij werd geboren in 1660. Als hugenoot, vervolgd omwille van zijn geloof, is hij uit Frankrijk naar Amsterdam uitgeweken. Daar verbleef hij tot zijn dood in 1705. De naam komt vanaf 1445 voor in Franse aktes, oorkonden, leenregisters en dergelijke historische archiefstukken. Als aanzienlijke familie waren zij in 1547 en 1606 vertegenwoordigd in de stadsregering van Bergerac, district Perigord. De meeste Boissevains in die omgeving werden protestant. Hun naam werd toen als "Bouissavy" geschreven. Na herroeping van het Edict van Nantes, op 17 oktober 1685, kregen zij, de hugenoten, het hard te verduren. Er kwam een vluchtelingenstroom op gang van naar schatting 200.000 mensen waarvan de helft zijn toevlucht zocht in Nederland. Binnen de Nederlandse Gereformeerde kerk vormden zij hun eigen synode, *de Waalsche kerk*.

De erfenis van Lucas

Lucas Boissevain had voor zijn vlucht uit Frankrijk belangrijke zaken vastgelegd. Hij verkocht in 1685 zijn helft van het voorvaderlijk erfgoed aan zijn broer Jean. Hij voorvoelde de moeilijkheden. Op 4 december 1687 maakt hij zijn testament en dan wijkt hij uit: *In grande misère*.

Door het opstellen van zijn bewaard gebleven testament, heeft Lucas veel achtergelaten over zijn levensgeschiedenis, karakter en familieomstandigheden. Ook zijn er de aantekeningen van Lucas en zijn vrouw Marthe, die bevinden zich in twee grote, in leder gebonden folianten, opgeschreven in een bijbeluitgave. *Dit naar gewoonte, gelijk de "livre de raeson"; die in geen enkel Zuid-Frans burger huishouden ontbrak en waarvoor de hugenoten hun bijbel gebruikten.*

Amsterdam

Lucas betreft een pand aan de Lijnbaansgracht, hij gaf les in de Franse taal en in het tekenen. 's Avonds deed hij de boekhouding op een paar kantoren. In 1700 huwde hij met Marthe Roux, maar reeds in 1705 overlijdt Lucas. In die 5 jaar wordt in 1702 zoon Jeremie geboren en na de dood van Lucas, wordt er nog een dochter Marthe geboren. Van nog een zoon Isaac, geboren in 1701, ontbreekt de overlijdensdatum.

Jeremie, 1702 - 1779.

Zoon Jeremie was zeker zo getalenteerd als zijn vader. Opmerkelijk is het feit, dat hij met vrienden La Société Française oprichtte. Deze had tot doel:
Een fonds te stichten waarmee de deelnemers bij ziekte of ouderdom, en niet in staat hun beroep of werk waar te nemen, op financiële steun konden rekenen.

Ook Jeremie krijgt slechts één *stamhoudertje*, dit is Gedeon Jeremie. Ter verbetering van hun inkomsten, namen hij en zijn vrouw Marie Charlotte Duchesne in 1753, de benoeming aan van Vader en Moeder in het Walenweeshuis te Amsterdam.

Gedeon Jeremie, 1741 - 1802

Deze stamhouder was boekhouder met een salaris van meer dan fl. 5000,= per jaar. Zijn deugden zijn volgens het stamboek *zuinigheid, werklust, de vreugde hieraan en de afschuw voor een vermetel oordeel over anderen.*

In 1772 nam Gedeon Jeremie publiekelijk stelling tegen de slavernij door destijds in het tijdschrift "La Societé du Mercredi" te zeggen, *dat dit te veroordelen was en afgeschaft moet worden.*

Hierin werd hij gesteund door zijn oom J. H. Retemeyer. Die daarmee een groot deel van zijn vermogen in plantages verloor, alsmede de populariteit bij de planters. Het gezin van Gedeon en zijn vrouw, de Amsterdamse Marguerite Quiem, werd gezegend met elf kinderen. Ik beperk mij tot de lijn van het derde kind, dit is Daniël. (De grootvader van Adolphe)

Daniël, 1772 - 1834.

Koopman en medeoprichter van de firma Retemeyer & Boissevain, lid van de Rechtbank van Koophandel, lid van de Kamer van Koophandel en Fabrieken en vice president van het Walenweeshuis.

Hij bewoonde diverse Amsterdamse grachtenpanden. Zijn dagboek en correspondentie geven een uitgebreid beeld over deze Amsterdamse patriciër en zijn tijdgenoten. De handel ging goed in die tijd en ook toen Lodewijk Napoleon regeerde bleef er beweging in zaken. Zoals genoemd, had hij te maken met de rechtsgang in die tijd; hij was aanwezig bij terechtstellingen, zowel door de galg

Daniël Boissevain

Geboren 18 oktober 1772. Overleden 25 november 1834.

alsook eenmaal door de guillotine. Ook zag hij Napoleon voorbij komen, varend door de grachten van Amsterdam.

Deze Daniël was een levenslustige man, hij maakte reizen, daarom is er aan het einde van dit artikel, een gedeelte over hem geciteerd uit de familiechroniek, Onze Voortrekkers.

Daniël huwt in 1795 met Johanna Marie Retemeyer; zij krijgen een groot gezin; twee zonen, de oudste, **Gedeon Jerémie** en het zesde kind, weer een **Daniël**, zijn van belang voor onze omgeving.

Tak A, Gedeon Jeremie, 1796 - 1875.

De tak van Gedeon Jeremie, is er een van reders en bestuurders, officieren van de schutterij en landstorm. Gedeon Jeremie werd drie keer weduwnaar en kreeg in totaal acht kinderen. Een aantal hiervan verwierf vooraanstaande posities; we noemen daarvan Jan, Charles en dochter Hester.

Charles, 1842 - 1929, letterkundige, heeft de historie van enige familieleden beschreven in het boek Onze Voortrekkers.

Dit boekwerk is uitgegeven in 1906, het is gedrukt op de persen van het Algemeen Handelsblad te Amsterdam.

Hester, 1842 - 1914, tweelingzuster van Charles, sloot een uitstekend huwelijk met Mr. Nicolaas Jacob den Tex. Dit, in alle opzichten goede huwelijk, was een gebruikelijke keuze bij het Amsterdamse Patriciaat. (Zij zijn de mede-oprichters van het Vondelpark.)

Jan, 1836 - 1904, Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw, huwde in 1862 met de Amsterdamse Petronella Gerharda Johanna Brugmans. Ook Jan had een indrukwekkend maatschappelijke en sociale staat van dienst. Hij heeft met zijn gezin een poos het buitengoed Jagtlust in De Bilt bewoond.

Zijn zoon Walrave, schrijft in zijn boek; "Mijn Leven", daarover het volgende: *"Vader vond in Bilthoven een buitenverblijf Jagtlust. In 1893 betrokken wij het gerestaureerde huis en van de aanvang af was het daar iedere zomer een voortdurend komen en gaan van gasten. De omgeving was prachtig. Groote uitgestrekte landgoederen omgaven ons; Houdringe van de Van Boetselaers, Beukbergen van de familie Twiss, de Palz van familie Rutgers van*

Rozenburg, Eikensteyn, eveneens van de Van Boetselaers, Prins Hendriksoord van Adolph Boissevain en verderop het Koninklijke domein van Soestdijk en de Lage Vuursche van de familie Bosch van Drakenstein. Te paard kon ik door eindeloze bossen naar Noord en Oost rijden en onze naaste buurman naar het Noorden was Adolph Boissevain, circa een half uur met een snelle draver".

Daarbij moet gezegd zijn dat Walrave een flink baasje was. Hij woog 120 kg en was ca. 1,95 meter lang.

Tak B, Daniël 1804 - 1878.

Dit zesde kind uit het huwelijk van Daniël Boissevain en Johanna Marie Retemeyer, was directeur van het Compagnieschap ter assurantie en mede oprichter van Gebr. Boissevain, commissionairs in effecten. Daniël trouwde in 1833 met Caroline Louise Mollet, 1811-1894. Het echtpaar krijgt acht kinderen. In dit gezin is het zesde kind, Athanase Adolphe Henri, roepnaam Adolphe.

Dit is de bewoner van het Prins Hendriksoord.

Athanase Adolphe Henri

Adolphe, geboren 8 maart 1843, overleden 1 april 1921, Lage Vuursche. Ridder in de Orde van de Nederlandsche Leeuw. Hij trouwde in 1865 met Ottoline Henriëtte toe Laer en zij krijgen twee kinderen. Ook Adolphe treedt qua carrière in het voetspoor van zijn vader; de opsomming van functies door hem bekleed zijn:

- * Makelaar.
- * Oprichter en lid van de firma Boissevain & Co. bankiers te Amsterdam.
- * Oprichter en lid van de firma Blake, Boissevain & Co. bankiers te Londen.
- * Lid van de firma Gildemeester & Boissevain, in katoen.
- * Mede oprichter en voorzitter Nederlandsche Kamer van Koophandel te Londen.
- * Commissaris handelsvereniging, "Vervroegd Beursuur" te Amsterdam.
- * Lid en voorzitter bestuur Burgerziekenhuis

Neef Charles, hoofdredacteur van het Financieel Dagblad, schrijft over Adolphe:

Het huis van de familie Boissevain, het huidige Prins Hendriksoord.

Met Adolphe, die van mijn jaren is, reisde ik in de winter van 1880 naar Amerika, wat voor mij een reis was, maar voor hem, den man van stalen veerkracht en wilskracht, den verziende man van zaken, een uitstapje was dat hij een keer of drie per jaar deed.

De nakomelingen van Adolphe:

Daniël Adolphe, 1866 - 1916.

Gerardine, 1868 - 1931

Jean René Henri Antoine Marie Ghislain, 1902 - 1941, eigenaar van de buitenplaats het Binnenhof. (op de hoek Dolderseweg-Soestdijkerweg.)

Deze Doldernaar had vier kinderen uit twee huwelijken, zijn derde zoon, René was omstreeks 1943 enige tijd leerling van de "School met de Bijbel".

Tot zover de rechte lijn van afstamming naar de hoofdpersoon Adolphe Boissevain en zijn gezin. Over hem komt nog een volgende artikel. In dit artikel willen we U graag nog wat kennis laten maken met grootvader Daniël.

Grootvader Daniël

Zoals reeds gezegd was Daniël een succesvol koopman, wellicht daardoor het grote voorbeeld voor zijn nakomelingen, die zich zodanig ontplooiden, dat zij zich in de negentiende eeuw comfortabel op o.a. de Stichtse buitenplaatsen konden vestigen.

Zijn verteltrant is er een van humor en van een bevoorrecht mens die van zichzelf vindt, gelijk aan een versje van Van Alphen:

"Ik ben een kind

Door God bemind

En tot geluk geschapen!"

Maar bovenal is hij boekhouder en zakenman, fragmenten uit zijn dagboek bevestigen dit:

- 25 Februari, byna den geheelen dag met Daniel naar een cent differentie in zyn boeken gezocht... en gevonden!

Meerdere malen per maand komen we notities tegen over de omstreeks 1812 gekochte Russische obligaties, de aankoopkoers was 60%, later noteerde hij:

- 29 Augustus 1812, Bericht aan de Beurs dat de Russen niet zullen uitloten,

prijs 41%, 't geen mij neerslachtig maakte.

- 7 October 1812, Russen 31,1/2%, Mosco verbrand. Het waren magere jaren, en die Russische obligaties waren niet de gunstigste belegging.

- 21 October 1812, Voor Beurstijd als bestuurder in de Remonstrantsche Kerk examen afgenomen aan Blinde Kinderen. Lekkere haas en houtsnippen van Van Lennep ontvangen en gegeten. Regen en wind. Russen 26%. Gelukkig leed de eetlust vandaag niet onder het slechte weer en de Obligatiekoers.

- 20 Mei 1813, Russen 35%, keukenmeid ge-expediteerd.

Zo kan door het gehele dagboek heen de neergang en de gedeeltelijke opgang van de Russische obligaties worden bijgehouden; waarom, en waarheen de keukenmeid werd geëxpediteerd, blijft een mysterie.

Tot slot nog wat uit reisverhalen en correspondentie:

Journal van Een Pleisier Reysje van Amsterdam naar Cleef en terug, in 1807.

(ingekorte versie)

Het gezelschap bestond uit vier personen de Amsterdamse koopman, de Heer Daniël Boissevain en Huysvrouw met Eigen Halve Kapwagen, Koetzier en Twee Paarden, en hun vrienden Meinhard Johan Macaré en Echtgenote eveneens met eigen Equip'age.

Donderdag 2 July 1807 vertrokken wij 's morgens om 5 Uuren met goed weder: Om 6.30 Ure zijn wij te Weesp, en ten 7 Uuren aan de Uitermeerschen Schans, alwaar wy ons verfrischten en de Paarden 3 pd. Brood voerden.

Ten 8 Uuren hebben wij te 's Gravenland het Ontbyt gebruikt en de Paarden gevoerd; wy vertrokken weder ten 9.30 Uur; wandelende door de Leeuwenlaan, kwamen ten 10.15 Uur te Hilversum, ten 11.30 uur aan de Hooge Vuurst en om 12 Uuren precies met fraay weder te Soestdijk.

Van Hilversum tot Soestdijk hadden we extra zwaar zand! Lastig ryden. Vervolgens ging de tocht langs de Chineesche Gebouwen van de Heer Schermberg in Baarn, weer terug naar Soestdijk om daar te dineren en om het Vörstelyk Jagthuys te bezichtigen, Thee dronken, en ten 6 Uuren onze Reys vervolgden tot Soest met vry goeden Weg. Dog van daar tot Amersfoort ging het weder door zeer zwaar zand, alwaar wy dan ten 8 Uuren aankwamen, en in

het Logement de Doelen onsen intrek namen.

Hier heeft men eene gewezen Kerk tot Paardenstal geappropriëerd!

Wy bezichtigden dien avond nog de vermaarde Plaats Randenbroek voorsien van extra fraayen hooge Boomen, waaronder uytmunt een zeer hooge en breede Sparreboom, eenig in zyn soort; wy soupeerden vervolgens en begaven ons ter ruste. Vrijdag 3 Juli des morgens koud, met betrokken lugt. Van 8 tot 9 Uuren de Stad en ingevallen Kerk bezigtigd, wy vertrokken ten 9.15 Uur; de wind wierd westelyk en het weder warmer.

Wy reeden tusschen Tabakslanden en Schuren over Hoeflaken, en ter Schuur; naar Barneveld, alwaar wy ten 1.15 Uur; na zwaar sukkelen wegens de zeer slegten en zwaren Zandweg aankwamen, onsen intrek neemende in de Bonte Koe; alwaar een fraay staand Horlogie, eenige Honderde Jaaren oud, van den Helder afkomstig, met aardig klokkenspel en Ruytery voorzien, zich in de Grootte Zykamer bevindt.

Wy begaven ons nu aan het Diné, het welk wonderlyk flankeerde en bestond uyt een groot stuk koud Rookspek, Roggenbrood, een soort van Scheepsbeschuyt, raauwe Zoete Appelen, een groote platte schotel met Salade, slegt Bier; Miserabele Peulen, Aardappelen, Eyeren-Struyf, benevens een groot stuk gekookt Kalfsvleesch... doch de geringe prys maakte het weer goed!

Wy vertrokken van daar ten 5 Uuren voorsien van een Paard genaamt Bruuntje als voortrekker; wy lieten een yseren bout in de Boom slaan, dewyl Bruuntje wel den Boom, die los was, maar niet het Rytuig trok, het welk wy nog by tyds ontdekten; intuschen zagen wy een Kind vallen, waarover wy ons ongerust maakten en daarna informeerden. Tot antwoord bekwamen wy:

"Het is niets, also het maar op zyn bekje gevallen is".

Wy vervolgden onse Reys en verlengde de Zweep om Bruuntje wat te streelen en aan te moedigen om onze paarden het trekken wat te verligten; doch Bruuntje daar aan nu en dan weinig gehoor gevende, bragten wy het door gestadig en in Chorus uyt roepen van :

"Vort Bruuntje, Vort!" toch zo verre, dat wy na over een aantal zware Bergen en zwaare Heyde voortgetrokken te zijn, ten 8,5 Uur aan de Ginkel, een gehugt in de Heide aankwamen.

Wy bragten aldaar een aangenaamen Zomeravond door met wandelen; en onder vrolyk gezang der Voerlieden van de Hessenkarren, die aldaar overnagten, smaakten ons de Wyn overheerlyk.

En zo ging het maar door, minutieus beschreven ze de route, de plaatsen en bezienswaardigheden in het verderop liggende landschap, de moeilijk begaanbare zandwegen en de Hessenkarren met hun voerlui; zij waren een bekend beeld langs de toenmalige handelsroutes.

Dat het vrolijk gezelschap was blijkt uit de volgende fragmenten: Te Beekhuis was een steile afdaling, *hij was dermate styl en glad, dat onze Dames die in wonderbaarlykste postuuren, half tuymelend afkwamen.*

Een enorme lol werd beleefd aan de *Karreman van Appeldooren, die wy na voor Een Stuver fusel (drank), ontbooden te hebben, den herbergier plotseling op zeer wonderlyke manier aanzag, en bekende volstrekt niet te weten waar hy zig bevond!*

Na enige voor ons verlustigende woordenwisselingen, vernam de herbergier eindelyk dat deeze Voerman in den zeer vroegen morgen op zyn kar in slaap was geraakt, dat het Paard een verkeerden weg was ingeslagen, waardoor hy nu niet minder dan 8 Uuren had omgereeeden.

Zo is de hele reis zonnig en vol genoegelijkheid en als de terugtocht wordt beschreven, dan blijkt er vanaf Amerongen, *door het 't Kampement* (van Austerlitz) tot aan Zeist weer geploeterd moeten worden door het zware zand van de Utrechtse Heuvelrug.

Al zijn tegenwoordig de vergezichten verdwenen, we kunnen er ons nog wel iets bij voorstellen als ze bij Maarn over de hoge passages gaan en ze de herkenningpunten opmerken van resp. Amersfoort, de Obelisk, (de Piramide van Austerlitz) en de Domtoren van Utrecht.

Holland van 1787 tot 1810

Daniël, was een man die leefde in het laatste tijdperk van de Hollandse Stadhouder Willem V, tot 1795, en de Bataafse Republiek tot 1806.

Daarna werd Nederland een koninkrijk onder Lodewijk Napoleon.

Hoewel geschiedschrijver Groen van Prinsterer ons wil doen geloven dat de periode vanaf 1795 tot 1810 voor ons land rampzalig genoemd moest worden, anderen vonden juist dat het bewind voor 1795 corrupt was, en dat de patriotten eerder bevrijders dan verraders genoemd dienden te worden, omdat zij de Hollandse maatschappij uiteindelijk voor verval hebben behoed.

Onze hoofdpersoon had zo zijn eigen visie, hij was een optimist. Als koopman klaagde hij over de slechte tijden. Ondanks politiek stuivertje wisselen, de oorlogen, de Engelse blokkade en de onredelijke Franse belastingsstraf zag Daniël kans, met de nodige vindingrijkheid voor hemzelf de schade te beperken.

Politiek moet hij een voorzichtige koers hebben gevolgd in die tijd moesten er ook duizenden Hollanders zich in ballingschap begeven. In 1787 werden de republikeinse patriotten verjaagd naar Frankrijk. Stadhoudersgezinden gingen in 1797 op de vlucht. In Amsterdam, ten tijde van de Franse revolutie, dansten de Sansculotten de lompe Carmagnole om de vrijheidsboom, terwijl menig ci-Devant reden tot zorg had. (ci-Devant; zo werd iemand van adel aangeduid tijdens de Franse revolutie.)

Enigen citaten, de keuze spreekt, naar ik hoop, voor zichzelf.

Tijdens een reis naar Brussel, in 1805, beziet Daniël in Antwerpen de havens. *In een lineschip treft hij slaven aan, twee aan twee aan elkaar geklonken, rood gekleed, deze hadden de conscriptie tegengewerkt. (dienstplicht ontdoken in Napoleons leger). Het waren over het algemeen fatsoenlijke burgers waarmee men overigens niet mocht praten. Onder zeer droevige gewaardwording verlieten wij die plaats.*

Correspondentie uit Brussel, van vriend Meinhard aan Daniël: *Er bevond zich op de groote markt een kwakzalver, die met zijn vrouw, een dikke dame, zyn waren debiteerde in een elegante koets met 2 paerden, gevolgt van een do (rijtuig), waar in 2 musikanten en een groote trom benevens nog 8 musikanten in livery te paard. - Zo is het nog de moeite waard kwakzalver te zijn.*

Naar ik hoop was het de moeite waard te lezen wat Daniël Boissevain ons over zijn leven naliet.

Met dank aan Jeroen Boissevain voor het beschikbaar stellen van de voor dit artikel geraadpleegde boeken over de historie van de familie Boissevain.

Jan van Dijk

Uit de annalen van de Dolderse Middenstandsvereniging (2)

De vergadering van 9 november 1937 staat in het teken van Sint Nicolaas. Een commissie heeft al voorwerk verricht en komt met een voorstel *"de inkoop te Den Dolder te doen bevorderen."*

Een verloting vindt men een goed middel: *"Deze bewijzen van deelname worden verkrijgbaar gesteld tegen de prijs van 25 cts per honderd. Bovendien wordt ieder lid verzocht een of meerdere prijzen in zijn etalage beschikbaar te stellen. Dit heeft een tweeledig doel. Op de eerste plaats zal het publiek door de prijzen in de etalage verlost worden in die zaak te koopen, omdat iemand nu eenmaal gaarne voor niets een prijs wil winnen, doch zal tevens wat meer aandacht aan die etalage besteden en daardoor misschien tot koopen komen, op de tweede plaats zullen de bezochte klanten, die in het bezit zijn gesteld van meerdere genummerde bewijzen, zijn nieuwsgierigheid willen bevredigen en na 4 dec, als de winnaars bij de prijzen staan, ook de etalages afgaan om te kijken of hij of zij een prijs gewonnen hebben."*

Ook wordt ter vergadering besloten tot de oprichting van het reclameblaadje

"De Doldersche Gids."

In het *"jaarverslag over 1937"* wordt de voornoemde *"uitgifte van bons en de daaraan verbonden gratis loterij"* als zeer geslaagd beschouwd.

Ook wordt het reisje per dieseltrein naar Ouwehands Dierenpark gememo-reerd. Naar uit de notulen blijkt, hebben zo'n 160 kinderen en *"geleiders"* aan dit reisje deelgenomen.

De betreffende filmavond telt ruim 300 bezoekers. *"Voor de Doldersche Middenstand was dit waarlijk een groote reclame."*

Het mag dan wel een flinke duit kosten: *"Doch laten we ons het gezegde van een onzer bekende voorvaderen voor ogen houden. De cost gaat voor de baat uit."* De jaarvergadering zelf blijkt *"wegens de blijde gebeurtenis in het Koninklijk*

Huis" enige malen te zijn uitgesteld. Maar op 8 februari vindt deze dan toch plaats. De vergaderruimte is versierd met de emblemen van de "Mercurius wagen", "terwijl de heer Hol reeds voor den aanvang vroolijke mechanische muziek ten gehoor bracht."

Dat er zelfs onder middenstanders wanbetalers zijn, moge blijken uit de volgende zinsnede:

"zoodat 2 leden nog de gelegenheid krijgen binnen 14 d te betalen, of anders geroyeerd zullen worden."

De vereniging "Den Dolder Vooruit" stelt de Middenstand in de gelegenheid om deel te nemen aan de feesten in verband met het 25 jarig bestaan van Den Dolder. De vergadering stelt een commissie in dienaangaande, waarin de heren Hiensch (bakker), Van Wijk en Gort plaatsnemen. De heer Hiensch krijgt zelf ook nog het woord en spreekt over een te houden tombola, waarvan de baten dienen voor het oprichten van een mandolineclub.

Dan wordt de heer Staal uitgenodigd

"een voordracht ten beste te geven en hij annonceerde het jaarverslag op rijm, wat bij allen in goeden smaak viel..... Hierna volgde het laatste optreden van den heer Staal en wel met een dramatische voordracht "Alleen", wat betrekking had op de toestanden in Rusland, waarvan allen onder de indruk kwamen. Hierna volgde een gezellig samenzijn en weldra klonken vroolijke marschen door de zaal en onder gezellig gekout en een frissche drank was het spoedig 12 uur en moesten allen huiswaarts gaan."

Op de vergadering van 30 maart 1938 komt de heer Hiensch met voorlopige programma ter gelegenheid van het vijftienvig jarig bestaan van Den Dolder:

- 12 Juli: B en W inhalen
- Defile van alle vereenigingen te Den Dolder
- Opening feestterrein
- 13 Juli: Volksen Kinderzang
- 14 Juli: Massazang
- 15 Juli: Optocht alle vereenigingen
- 16 Juli: Wandeltocht

Bovendien werd voorgesteld een gevelversiering en etalagewedstrijd te organiseren."

De kwestie m.b.t. de wanbetalers passeert andermaal de revue:

"Bij de rondvraag vroeg de heer Brinkhuis hoe het stond met de leden die geroyeerd moesten worden. De heer Griffioen is geroyeerd en de anderen betaalden gedeeltelijk en zegden verdere betaling toe."

Op de goedbezochte vergadering van 16 juni 1938

"ontstond een levendige bespreking over de feesten i/z het 25 jarig bestaan van Den Dolder. Bij de ingekomen stukken was een verzoek van de sportver: "Odin" van de W A Hoeve en van de vereeniging "Den Dolder Vooruit" om een medaille beschikbaar te stellen.

De vergadering gaf zonder uitzondering haar goedkeuring en door de penningmeester werd een bedrag van 5 gld verantwoord geacht.

Ter gelegenheid van de feesten werd voorgesteld een etalage wedstrijd te houden, doch de meeste leden waren er tegen, zoodat alleen besloten werd deel te nemen aan de optocht met een wagen namens de geheele middenstand en waarvan de kosten hoogstens f 1,00 per lid mag bedragen."

Vlnr. Slagerij Veldhuizen en Kruidenier en Lunchroom Hardeman.

Voor de uitvoering van dit "plan" geven zich de heren Fonteijn, Tijsma en Lith op. In verband met de feestelijkheden op woensdag 12 juli (de "intocht van de burgemeester" en de optocht 's avonds) besluit men de zaken te sluiten van "2 - 4 en vanaf 6 uur:"

Terwijl toch duidelijk was besloten geen zogenaamde etalagewedstrijd te houden, meldt de notulist in de notulen van 29 september 1938:
"Hierna volgde de uitreiking der diploma's aan de prijswinnaars der etalagewedstrijd. De 1ste prijs (in de marge: van de Ned. Fabrikaat demonstratie in verband met het regeringsjubileum van H M de Koningin)....."

Gaat het misschien over een andere wedstrijd?
".....was behaald door den heer v Wijk, 2de prijs de heer Fama, 3de de heer Gort, 4de prijs de heer Brinkhuis en Vlastra, 5de en 6de prijs resp. de heer Fonteijn en Valken. Voor de rondvraag kreeg de heer Hiensch (bakker) het woord en verzocht voor een eventuele volgende etalagewedstrijd een juryrapport, teneinde ieder in de gelegenheid te stellen, kennis te nemen van zijn fouten, ...terwijl de heer Staal veel bijval had om moeite te doen postzegelautomaten aan te vragen. Besloten werd dit mondeling te doen bij den Postdirecteur te Utrecht."

Het is moeilijk om steeds weer wat nieuws te bedenken, maar de commissie, die de Sinterklaascampagne leidt, komt eind oktober toch werkelijk met iets origineels:
"Iedere deelnemende winkelier maakt in zijn St Nicolaas etalage een fout. Het publiek krijgt na aankoop van minstens 50 cts een invulformulier waarop de namen van de deelnemende winkeliers zijn vermeld met een open ruimte om de fout in te vullen. Het publiek moet nu al de etalages af om de fouten te zoeken en degene die de juiste fouten gevonden heeft, dingt mee naar een der drie hoofdprijzen en de prijzen die iedere winkelier zelf disponibel stelt, die echter de waarde van ongeveer f 2,50 niet te boven mag gaan. Degene die de juiste fouten allen gevonden heeft, krijgt de hoofdprijs ter waarde van 20 gld, die er het dichtst bij is, de 2de prijs ter waarde van f 12,50 en de daaropvolgende prijs van f 7,50. Bij het geval dat er meerdere goede oplossingen binnen komen beslist het lot. De ingevulde formulieren kunnen in een bus geworpen worden, die geplaatst zullen zijn bij de zaak van de Heer Hardeman op de Pleineslaan bij bakkerij

Hiensch en op de Doldersche weg bij bakkerij van Brummelen. De groote waarde van deze reclame is op de eerste plaats dat het publiek van alle winkelzaken de etalages nauwkeurig komt bekijken en kijkers worden koopers, bovendien komen alle zaken bij het publiek in het geheugen, omdat ze allen op het formulier bij elkaar vermeld staan."

Niet alleen onder de middenstanders, maar ook onder het publiek zijn er wanbetalers:
"Inzake wanbetalers verzocht de heer Gort of daar niet iets aan de te doen is. Het is natuurlijk niet altijd doenlijk, maar wij middenstanders moeten beginnen met tijdig onze rekeningen te presenteren en de bedragen niet te hoog te laten oplopen. De echte wanbetalers kent iedereen al spoedig."

Op dinsdag 15 november wordt andermaal de Sinterklaascampagne doorgenomen:
"Intusschen vond de bespreking plaats van de St Nicolaas reclame. De invulformulieren zullen alleen uitgegeven worden in de winkels, terwijl er gestemd werd om de prijzen beschikbaar te stellen in voorwerpen of waardebonnen. De meerderheid was voor waardebonnen..... De commissie verzocht tevens om de fouten in de etalages gezet te hebben op uiterlijk 26 Nov."

De middenstandsvereniging bestaat nu inmiddels al twee jaar, hetgeen betekent, dat er een bestuursverkiezing moet worden gehouden:
"De voorzitter was het eerst aan de beurt en dat hij bij de leden wel gewaardeerd werd, bleek uit de stemming die volgde, want de heer Hardeman werd met grote meerderheid herkozen. Met de andere heeren was dat niet het geval en zoo werd voor den heer Pels, die echter niet herkiesbaar was, met groote meerderheid gekozen de heer H Th Hiensch en na eenige herstemmingen werd de heer G v Wijk als 5de bestuurslid gekozen. We zullen hopen dat de vergadering de juiste keuze heeft gedaan en heeten de heeren hartelijk welkom in het bestuur. Zoo gaat dus de Doldersche Middenstand het Nieuwejaar met nieuwe krachten tegemoet."

In het jaarverslag over 1938 worden zaken gememoreerd, die soms niet of slechts ten dele in de notulen vermeld staan:

"In Augustus vierde onze geeerbiedigde koningin haar 40 jarig regeerings-jubileum en nam onze vereeniging ook deel aan de Nationale Etalage wedstrijd (dus toch een andere wedstrijd!) georganiseerd door de Vereeniging Ned Fabrikaat. De deelname was groot en ofschoon de toekenning der prijzen niet naar ieders wens is geschied, hebben toch alle deelnemers veel belangstelling voor hun zaak ondervonden: Het doel dat het publiek zich interesseert voor de plaatselijke middenstand was althans bereikt."

Over het verzoek een postzegelautomaat in Den Dolder te plaatsen, geeft dit jaarverslag de volgende informatie:

"Ofschoon in het voorjaar met de vereeniging "Den Dolder Vooruit" geen succes werd behaald inzake de plaatsing van Postzegel automaten, mocht de Midd. Ver "Den Dolder" op haar uitgebreid en met reden omkleed verzoek aan de Postdirecteur te Utrecht van ZijnEd. Bericht ontvangen, dat er te Den Dolder geplaatst zullen worden 2 stellen postzegel automaten en 1 briefkaart automaat, zoodra deze beschikbaar zijn. Dit was het laatste succes in 1938."

Medio januari 1938 wordt dit jaarverslag besproken en "goed bevonden." Het jaarverslag van de penningmeester daarentegen geeft aanleiding tot de nodige discussies:

"Het jaarverslag van de penningmeester was somber en sloot met een tekort van ongeveer 24 gld. Het bestuur heeft de begroting voor 1939, welke de penningmeester hierna besprak, dan zooveel mogelijk besnoeid, doch het bleek, dat het steeds een krappe kas bleef. Door de voorzitter en enkele besuuursleden werd voorgesteld een extra betaling van 25 cts per kwartaal en in totaal 1 gld per jaar om tot een kassaldo te komen. Hierop werd spontaan door de heer v Luyn geantwoord door meteen 1 gulden ineens op de bestuurstafel te deponeren. Dit voorbeeld werkte aanstekelijk. Een twaalfstal leden volgden, terwijl enkele anderen later ook hun offer brachten, zoodat het kastekort ineens uit de wereld was. Het bestuur wil dan ook nogmaals alle leden hun hartelijke dank betuigen voor de spontane medewerking en het geeft hun mensen nieuwen moed, alles te doen voor de middenstand, wat in hun vermogen is."

Voorwaar, wat een hartverwarmende uitspraak!

Rob Haars